

Eörsi István memoárját, amelyben 1956-os szerepét is felidézi, az Örkény Színház tűzte műsorára

Kíméletlenül szarkasztikus börtönmonológ

Régi adósságot pótol dicséretesen az Örkény Színház. Az Asbóth utcai stúdiójában műsorra tűzte az 1956-os forradalom 60. évfordulójára időzítve **Eörsi István Emlékezés a régi szép időkre című börtönmonológját**. **Eörsi szövege, amelyben börtönéveit idézi fel, könyv alakban már korábban megjelent. Az egyszemélyes előadásban Znamenák István lényegül át Eörsi Istvánná. Remek színészi arányérzékkel jeleníti meg a politikailag és magánéletileg is érzékeny epizódokat is tartalmazó fanyar és önironikus memoárt.**

BALOGH GYULA

Znamenák István **Eörsi Istvánként** az utcáról sétál be az Örkény Színház Asbóth utcai előcsarnokba toporogva várakozó nézők közé. Vállán a jellegzetes táská, **Eörsi** is hasonló hordott, öltözeke kockás ing, barna zakó és farmer. Alkata is hasonló **Eörsihez**, sőt még a mosolya is. A közvetlensége, az azonnal érzékelhető vagánysága szintén. Megáll középen egy 1956-os világitó neonfelirat alatt, és mesélni kezd. Az előadás Polgár Csaba rendezésében ugyanolyan magától érthetően, lazán és egyszerűen kezdődik, ahogy **Eörsi István** mindig is létezett. Őszintén, allűrök nélkül, mégis markánsan. És elindul az emlékezés: „1956. december 9-én reggel megcsókoltam anyámat (Vera, a feleségem a két gyerekkel éppen a saját anyjánál időzött), és azt ígértem neki, hogy ebédre hazaérek. Ígéretemet némi késéssel váltottam be, 1960. augusztus 20-án érkeztem haza, igaz,

még a délelőtti órákban. A szobában forgó ebéd időközben elhűlt és elpárolgott, és anyám nem volt Pesten, Verát viszont ott-hon találtam. Éppen soron következő levelét írta nekem a börtönbe, felállt, teljes testében remegett.”

Aztán a memoár többi részét, a részleteket már a mindössze hetven főt befogadó színházteremben tudjuk meg. Át kell lépeldmünk a piros-fehér-zöld lég-

gömbökön (Izsák Lili látványvilága). Znamenák bent folytatja. Kis asztal, szék, az asztalon pálinkásüveg, pohárral. És a földön a sok lufi. Az előadás színlapja szinte sokkoló, a piros-fehér-zöld léggömb madzagja alul egy akasztófakötel formáz. **Eörsi** szövegében is megvan ez a kettősség: a humor és a rémület. A kedélyesség és a halál közelsége. De leginkább az élni akarás, igen,

Znamenák István megrendítő pillanatok közvetít FOTÓ: GORDON ESZTER

nem tévedés, az akasztófa árnyékában is.

Eörsi István 1960-ban szabadult a börtönből, de a börtönmemoárját csak jóval később, 1986-ban kezdte el írni. Mint a rendszerváltáskor elmondta, nem halogathatta tovább, mert úgy érezte, az anyag kisiklik a kezéből. „A halottak, akik közé feltem lelátogatni, bejelentették, hogy fogytán a túrelmük.” Erre az előadás címét, vagyis az Emlékezés a régi szép időket viselő kötetben is megjelent szöveget használta fel Bagossy László és Ari-Nagy Barbara komoly szakmai gondossággal a színpadi adaptáció elkészítésénél. A szöveget hallgatva és megismerve leginkább a szerző őszintesége csapja feje a nézőt. Ahogy például az emlékezés elején Kádár Jánosról beszél. „Kádár november elsején még azt is megígérte, hogy a következő napon ellátogat a Tűzoltó utcába, és formálisan átveszi a kommunista felkelőcsoport parancsnokságát. Ezen a november elsején este benyitott a szobánkba egy fiatalember, és takarót kért a fázó Kádár elvtárs számára. Én – Angyal szavaira gondolva – átadtam egyik pokrócomat, nehegy náthásan és tüsszögve jelenjen meg másnap a Tűzoltó

utcában. Feltehetően ebbe a pokrócba burkolózva indult útnak, de nem Angyal Pistáékhoz, hanem – gondolom szórakozottságból – a szovjet követségre, hogy behívja az oroszokat, és engem a mai napig gyötör a gondolat, hogy én vagyok a felelős a nemzeti tragédiáért. Ha ugyanis megtagadom tőle a pokrócot, talán a megfázástól félve nem indul útnak, és törté-

évek alatt megígérték, hogy ők ketten sohasem fognak egymásban csalódni. Aztán amint **Eörsi** írja: „csillapíthatatlan sóvárgások rabja lettem (...) Szabadulásom után viszonylag hamar beleszerettem valakibe, aztán poligám természetem is elszabadult.”

Egészen megrendítő, ahogy rabtársaira, például a meggyilkolt Angyal Istvánra emlékezik.

- **A szerző őszintesége fejbe csapja a nézőt**
- **Megrendítő, ahogy a rabtársaira emlékezik**
- **Eörsi magát sem kíméli a memoárban**

nelmünk a forradalom sinein gördül tovább.” Igen, **Eörsi** leleplez, itt például Kádárt, de sokszor önmagát sem kíméli. Felidézi például 1952-ben Rákosihoz írt versét. Polgár Csaba rendező pedig egy dallá formálja, sőt olyanra, mint egy mai musicalsláger. Azt sem titkolja el **Eörsi**, hogy ő bizony még a börtönévek alatt is kommunis-tának vallotta magát. Önleplezők és szembesítőek a magánéleti utalások is, például a feleségével való – a börtönévek alatt és utáni – viszonyát felidéző mondatok. A börtön-

Amikor szabadult, úgy érezte magát, mint egy szökevény, aki halottakat hagy maga után. Ma, hatvan évvel '56 után még mindig sok mindent nem tudunk pontosan. Korabeli fényképek alanyait találgatjuk, miközben itt van **Eörsi** szövege. Lehet, hogy ő sem emlékszik mindenre pontosan, de a hangja hiteles és megkérdőjelezhetetlen. Ezt a hangot, alakot hozta elének Znamenák István, színészetének teljes arzenálját felvonultatva. És nem mellékesen egy felkavaró és őszinte színházi estét teremtve.